

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ**

СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ

**Система забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої
освіти**

сертифікована на відповідність ДСТУ ISO 9001:2015 / ISO 9001:2015

Кафедра філософських та соціальних наук

**ГУМАНІТАРНА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ /
HUMANITARIAN POLICY OF THE STATE**

ПРОГРАМА

освітній ступінь	бакалавр / bachelor
галузь знань	05 Соціальні та поведінкові науки / Social and behavioral sciences
спеціальність	054 Соціологія / Sociology
спеціалізація	Соціологія економічної діяльності / Sociology of Economic Activity

Київ 2019

Розповсюдження і тиражування без офіційного дозволу КНТЕУ заборонено

Автор: Кравченко А. А., докт. філос. наук, проф.

Програму обговорено та схвалено на засіданні кафедри філософських та соціальних наук (протокол № 21 від 27 лютого 2019 р.)

Рецензент: Латигіна Н. А., докт. політ. наук, проф.

Навчально-методичне видання

**ГУМАНІТАРНА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ /
HUMANITARIAN POLICY OF THE STATE**

ПРОГРАМА

освітній ступінь	бакалавр / bachelor
галузь знань	05 Соціальні та поведінкові науки / Social and behavioral sciences
спеціальність	054 Соціологія / Sociology
спеціалізація	Соціологія економічної діяльності / Sociology of Economic Activity

Автор: **КРАВЧЕНКО Алла Анатоліївна**

Видавець і виготовлювач:

Київський національний торговельно-економічний університет
вул. Кіото, 19, м. Київ-156, Україна, 02156

© Кравченко А. А.

© Київський національний торговельно-економічний університет, 2019

ВСТУП

Суттєве оновлення українського суспільства, міждержавна взаємодія в умовах глобалізації **актуалізують** пріоритетність духовного розвитку нашої держави. Гуманітарна політика будь-якої держави має безпосередній вплив на формування особистості і громадянина, інтелектуальної, політичної, духовної еліти народу. Головним завданням гуманітарної політики України на сучасному етапі стає створення умов для максимальної самореалізації кожної особистості. Вивчення специфіки та складових гуманітарної політики незалежно від напряму професійної підготовки студентів є органічним компонентом забезпечення якості та ефективності вищої освіти.

Програма та робоча програма розроблені для студентів освітнього ступеню «бакалавр», спеціальності 054 - «Соціологія». «Гуманітарна політика держави» є обов'язковою дисципліною циклу професійної підготовки.

Програма дисципліни «Гуманітарна політика держави» складається з наступних розділів:

I. Мета, завдання та результати вивчення дисципліни (компетентності), її місце в освітньому процесі.

II. Зміст дисципліни.

III. Список рекомендованих джерел.

Така структура дисципліни сприяє оволодінню студентами як теоретичними знаннями, так і практичними навичками та компетентностями.

I. МЕТА, ЗАВДАННЯ ТА РЕЗУЛЬТАТИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ (КОМПЕТЕНТНОСТІ), ЇЇ МІСЦЕ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

Сутність гуманітарної політики ґрунтується на розгляді людини як своєрідного центру суспільної гармонії та розвитку, тому від студентської молоді значною мірою залежить майбутнє поступального розвитку українського суспільства, консолідація української нації, незворотність просування України шляхом демократії.

Предметом вивчення навчальної дисципліни «Гуманітарна політика держави» є основні засади, чинники та шляхи реалізації політики держави в гуманітарній сфері суспільства.

Головною метою дисципліни є розуміння сутності та змісту основних складових понять гуманітарної політики, засвоєння мети та завдань гуманітарної політики, шляхів і напрямів її реалізації на сучасному етапі розвитку українського суспільства. Крім того, вивчення дисципліни сприятиме формуванню національно-свідомої особистості, громадянина зі стійкими морально-етичними переконаннями.

Опанувавши дисципліну «Гуманітарна політика держави», студент **повинен знати:**

- сутність поняття «гуманітарна політика», її основні принципи, завдання та шляхи здійснення;
- особливості реалізації гуманітарної політики в різних сферах українського суспільства;
- культурну, мовну, релігійну, світоглядну специфіку і відмінності різних регіонів України та вибір для них найоптимальніших шляхів здійснення гуманітарної політики;
- головні фактори гуманітарної політики для консолідації суспільства;
- шляхи реалізації гуманітарної політики держави.

Вивчивши навчальну дисципліну «Гуманітарна політика держави», студент **повинен уміти:**

- обробляти та аналізувати інформацію з різних джерел, використовуючи інформаційні та комунікаційні технології;
- визначати основні напрями та принципи гуманітарної політики держави;
- використовуючи дані соціологічних досліджень, визначати першочергові завдання гуманітарної політики держави;
- розрізняти, систематизувати та узагальнювати соціальну та гуманітарну політику держави;
- працювати з нормативними документами щодо напрямів та шляхів реалізації державної гуманітарної політики в Україні;
- визначати шляхи утвердження сталого гуманітарного розвитку держави;
- на базі сучасних соціологічних досліджень аналізувати зміни в суспільному житті держави та вплив цих змін на гуманітарну політику;
- з урахуванням міжнародних підходів та кращих зарубіжних, передусім, європейських практик обґрунтовувати шляхи розвитку державно-громадського партнерства як складової управління гуманітарною сферою;

- застосовувати в професійній діяльності знання, отримані під час навчання, сприяти формуванню найбільш оптимальної гуманітарної політики держави.

Місце дисципліни в освітньому процесі. Для вивчення «Гуманітарної політики держави» студенти повинні мати базову підготовку з дисциплін «Політологія», «Філософія», «Державна служба», «Соціологія управління та організації».

Навчальна дисципліна «Гуманітарна політика держави» розрахована на 180 годин, що відповідає шести кредитам ЄКТС, зокрема: лекції – 36 год., семінарські заняття – 36 год., самостійна робота 108 год. *Всі лекції мають інтерактивний супровід, що дозволяє активізувати навчальний процес та зробити його більш цікавим.*

Форма підсумкової атестації – екзамен.

II. ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Вступ. Визначення та зміст гуманітарної політики.

Сутність гуманітарної політики держави як навчальної дисципліни. Державна політика як система. Предмет гуманітарної політики держави. Визначення поняття «гуманітарна політика». Широке і вузьке розуміння терміну «гуманітарна політика». Гуманітарна політика як джерело і механізм гуманізації суспільства.

Гуманітарна політика як чинник поступу української нації. Місце і роль гуманітарної політики в системі загальнодержавної політики. Цілі, завдання та критерії державної гуманітарної політики України.

Основні принципи гуманітарної політики. Принцип законності. Принцип визнання пріоритету загальнолюдських цінностей. Принцип справедливості. Соціальна справедливість. Принцип багатоманітності. Історичні традиції як духовна основа єдності гуманітарного простору України.

Принцип підтримки нації. Національний характер гуманітарної політики. Принцип підтримки національних меншин. Принцип збереження миру. Принцип екологічної безпеки.

Напрями гуманітарної політики в сучасній Україні. Аналіз гуманітарної політики України. Соціологічні дослідження як засіб аналізу гуманітарної політики. Провідні індикатори моніторингу гуманітарної політики держави: розвиток системи охорони здоров'я та впровадження пріоритетів здорового способу життя, всебічний розвиток та підтримка спорту; гармонізація людського і природного середовища; заохочення народжуваності, підтримка та розвиток сім'ї; розвиток доступної та безперервної освіти; створення умов для гідної результативної праці; підвищення добробуту населення через упровадження високих соціальних стандартів життя; забезпечення надання належних послуг соціальної сфери на основі її якісного удосконалення.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1-4.

Додатковий: 2, 3, 8, 9, 12, 13, 14, 18, 21, 22, 26,27.

Інтернет-ресурси: 1-10.

Тема 2. Політико-правові та організаційні засади формування гуманітарної політики держави.

Об'єкт та суб'єкт державної політики. Законодавча база формування та реалізації гуманітарної політики держави. Конституція України щодо забезпечення прав громадян в гуманітарній сфері. Рівні розробки і втілення гуманітарної політики в Україні. Державні органи управління у сфері гуманітарної політики держави.

Механізми формування державної гуманітарної політики: умови, способи забезпечення та фактори впровадження. Вимоги до вироблення державної гуманітарної політики та визначення пріоритетів. Моделі розроблення державної гуманітарної політики.

Гуманітарна і соціальна політики: співвідношення та взаємодія. «Гуманітарний потенціал нації» та соціальний капітал та їх потенційний вплив на розвиток гуманітарної сфери держави.

Поєднання інтересів держави і світової спільноти. Узгодження гуманітарної позиції центру та інтересів регіонів.

Важелі втілення гуманітарної політики на різних рівнях. Проблеми реалізації завдань гуманітарної політики в сучасному українському суспільстві.

Шляхи та напрямки удосконалення функціональних механізмів реалізації гуманітарної політики. Планування та моделювання державної гуманітарної політики. Цілеспрямоване формування нової якості життя громадян України як стратегічний напрям планування гуманітарної політики держави.

Цільові програми як інструмент державної гуманітарної політики. Параметри, що впливають на динаміку та ефективність реалізації державної гуманітарної політики.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1-4.

Додатковий: 2, 3, 8, 9, 12, 13, 14, 18, 21, 22, 26,27.

Інтернет-ресурси: 1-10.

Тема 3. Система оцінки та реалізації державної політики в гуманітарній сфері.

Державна політика як процес. Ресурси державної політики в гуманітарній сфері та їх класифікація.

Взаємозв'язок між елементами державної політики. Внутрішні та зовнішні впливи на остаточні результати та наслідки державної гуманітарної політики.

Механізми оцінювання та реалізації гуманітарної політики держави. Способи та заходи щодо впровадження гуманітарної політики.

Інструменти впровадження гуманітарної політики держави та їх класифікація.

Аналіз державної гуманітарної політики. Нормативний і позитивний аспекти аналізу.

Соціологічні вимірювання результативності, ефективності та економічності державної політики в гуманітарній сфері. Соціологічні опитування стейкхолдерів, як безпосередніх учасників гуманітарних процесів в країні. Поділ стейкхолдерів на групи інтересів. Виробники та аналітики гуманітарної політики держави.

Моніторинг та оцінювання реалізації державної політики в гуманітарній сфері. Етапи організації системи моніторингу. Функції та види оцінювання. Задачі та роль соціологічних служб в проведенні моніторингу.

Традиційні методи оцінювання. Сучасні можливості та проблемні питання в здійсненні моніторингу й оцінюванні програм. Класифікація та визначення показників (індикаторів) реалізації програм. Види індикаторів: прямі та непрямі, кількісні та якісні, процесу та результату реалізації, проміжні та підсумкові, міжсекторні. Критерії відбору індикаторів.

Система підготовки аналітичних документів на основі проведених досліджень.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1-4.

Додатковий: 2, 3, 8, 9, 12, 13, 14, 18, 21, 22, 26,27.

Інтернет-ресурси: 1-10.

Тема 4. Міжнародні аспекти гуманітарної політики.

Міжнародна гуманітарна політика: сутність, мета, завдання. Міжнародне законодавство в гуманітарній сфері.

Міжнародні організації, які опікуються проблемами гуманітарної галузі. Гуманітарне спрямування діяльності ООН, НАТО, ВООЗ, ЮНЕСКО, ЮНІСЕФ, МОП, Міжнародного Комітету Червоного Хреста та ін.

Гуманітарний розвиток та реалізація гуманітарної політики в європейських країнах. Міжнародна діяльність по вирішенню гуманітарних проблем у випадках війн, епідемій, стихійних лих та інших екстремальних ситуацій тощо.

Проблеми пов'язані з допомогою біженцям, боротьбою з тероризмом: шляхи та досвід їх вирішення. Соціологічні дані щодо проблем біженців. Гуманітарна складова міжнародних миротворчих процесів.

Міжнародні організації, що впливають на гуманітарний розвиток України. Україна як член ООН. Гуманітарні напрямки співпраці України з ООН та НАТО.

Міжнародна практика моніторингу рівня виконання гуманітарних зобов'язань держави. Індекс розвитку людського потенціалу. Міжнародний індекс щастя. Індекс якості життя. Індекс гендерної нерівності.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1-4.

Додатковий: 2, 3,8, 12,13, 14, 19, 20, 27.

Інтернет-ресурси: 1-10.

Тема 5. Глобалізаційні та євроінтеграційні впливи на гуманітарну сферу України.

Глобалізація як процес всесвітньої економічної, політичної та культурної інтеграції та уніфікації. Сучасні цивілізаційні виклики. Вплив глобалізаційних процесів на розвиток гуманітарної сфери держав. Проблеми збереження національної, мовної, культурної ідентичності в умовах глобалізації.

Зміни у гуманітарній політиці України внаслідок Євроінтеграції. Феномен гуманітарних інтервенцій у постбіполярному світі.

Демократизація українського суспільства під впливом євроінтеграційних процесів. Суспільне ставлення до демократії та громадянська активність. Загальні риси становлення ціннісних пріоритетів у громадянсько-політичній сфері. Культурно-цивілізаційна ідентифікація.

Аналіз тенденції трансформаційних процесів соціальної інфраструктури як основи системної організації гуманітарного розвитку: структурні, ціннісні, діяльнісні виміри.

Соціологічні показники культурно-цивілізаційних пріоритетів українського суспільства. Система цінностей «середнього класу». Динаміка та соціальна мотивація демографічних та міграційних процесів.

Системні чинники глобалізаційних впливів. Нав'язування цінностей та моральних норм в умовах глобалізованого світу. Боротьба етнічно-культурних гегемоній. Уніфікація культурних спільнот під впливом глобалізаційних процесів. Збереження цінностей українців в умовах глобалізації.

Усвідомленням посилення ролі людського фактору в суспільному виробництві та гуманізації цілей суспільного розвитку, як ключовий фактор стратегії планування розвитку гуманітарної політики України.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1-4.

Додатковий: 2, 3,8, 12,13, 14, 19, 20, 27.

Інтернет-ресурси: 1-10.

Тема 6. Формування української загальнонаціональної ідеології.

Феномен ідеології та наукові обґрунтування терміну. Ідеологічні орієнтири та ідеологічні доктрини в державі. Структура політичної ідеології. Функції політичної ідеології. Рівні функціонування ідеології. Культурно-історична, політична, економічна, соціогуманітарна складові загальнонаціональної ідеології в Україні. Національна ідея як стрижень національної ідеології.

Критичні інтерпретації ідеології. Позитивний та негативний впливи ідеології. Наслідки крайніх проявів ідеології.

Моніторинг конфліктогенних складових масової свідомості. Індикатори оцінки формування ідеологічної політики держави: регіональні та етнічні відмінності, стосунки між поколіннями,

міжконфесійні протиріччя, майнова поляризація суспільства. Способи пом'якшення конфліктогенних складових в загально-державному ідеологічному просторі.

Науковий аналіз сучасного становища та реального стану справ у державі, як засіб формування позитивної загальнонаціональної ідеології. Соціологічні дослідження в ідеологічній сфері держави: способи та інструменти. Індeksi соціально-економічних настроїв.

Напрямки формування загальнонаціональної ідеології держави. Проблеми самоідентифікації населення. Позитивні орієнтири формування сучасної української загальнонаціональної ідеології.

Стратегічне планування щодо впровадження національної ідеологічної доктрини: формування уявлення про напрям поступу держави, формування суспільних принципів існування нації і держави, визнання легітимності влади, створення певної схваленої й підтриманої суспільством ідеї-мети, визначення соціальних орієнтирів розвитку суспільства і держави, бачення віддаленої історичної перспективи, становлення громадянського суспільства.

Шляхи подолання ідеологічних розходжень в українському суспільстві. Підвищення індексу задоволеності життям.

Ідеологія та суспільна мораль в сучасній Україні. Фактори формування загальнонаціональної консолідуючої та мобілізуючої ідеології. Проблема роз'єднаності та не патріотичності еліт. Зовнішні інформаційні впливи.

Механізми впровадження української загальнонаціональної ідеї: від державного до місцевого рівнів.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1-4.

Додатковий: 1, 2, 3,8,13, 14, 18,19, 30.

Інтернет-ресурси: 1-10.

Тема 7. Інформаційний простір в системі гуманітарної політики держави.

Інформаційна політика держави та сфери її проявів. Реалізація прав людини на інформацію. Закон України «Про інформацію». Механізми реалізації інформаційної політики. Забезпечення свободи

засобів масової інформації. Інформація та комунікації як індикатори соціального капіталу.

Безперешкодний доступу до публічної інформації, створення умов для розвитку інформаційних технологій та інформаційного суспільства, забезпечення доступу населення до міжнародних освітньо-культурних програм.

Створення суспільного мовлення та надання державної підтримки національному інформаційному продукту. Виробництво і трансляція телерадіопрограм і виготовлення інформаційної продукції.

Світовий інформаційний простір: принади, переваги та загрози. Зовнішні інформаційні впливи Основні заходи із забезпечення національної безпеки у сфері інформації. Формування інформаційної культури особистості людини.

Аналіз інформаційної політики держави. Система моніторингу інформаційного наповнення веб-сайтів, моніторинг інформаційних загроз. Інформаційна/гібридна війна проти України як загроза українській державності

Стратегічне завдання держави - необхідність створення інтегрованої системи оцінки та моніторингу інформаційних загроз.

Шляхи вирішення проблем відсутності цілісної комунікативної політики держави, недостатнього рівня медіа-культури суспільства, уразливості державних інформаційних ресурсів до кібератак; фізичної і моральної застарілості системи охорони державної таємниці та інших видів інформації з обмеженим доступом.

Система державного планування щодо розвитку інформаційного простору держави. Забезпечення інформаційної прозорості роботи державних органів влади. Стратегічні напрями розвитку інформаційного простору держави: протистояння маніпулятивним технологіям в інформаційній сфері, захист конфіденційної інформації, формування інформаційної культури особистості.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1-4.

Додатковий: 2, 3, 7, 8,13, 14, 18,19, 30.

Інтернет-ресурси: 1-10.

Тема 8. Гуманітарна безпека держави.

Гуманітарна безпека в системі гуманітарної політики держави. Об'єкти та суб'єкти політики національної безпеки в гуманітарній сфері.

Основні аспекти гуманітарної безпеки. Особливості гуманітарної політики в надзвичайних умовах.

Загрози в гуманітарній сфері. Гуманітарний конфлікт, гуманітарна катастрофа, гуманітарна експертиза, гуманітарна безпека. Гуманітарна складова врегулювання міжнародних конфліктів.

Діяльність міжнародних органів по врегулювання гуманітарних конфліктів. Політизація гуманітарної діяльності як загроза міжнародній безпеці.

Конфлікти ідентичностей на світоглядній, історико-культурній, конфесійній основі. Посилення напруження у сфері міжетнічних і міжконфесійних відносин. Етнічне упередження та ксенофобія. Толерантність як спосіб упередження конфліктів.

Система аналізу гуманітарної безпеки держави. Важливі показники та індикатори загроз: демографічні загрози; працересурсні загрози; загрози добробуту; загрози поширення соціальних негараздів; зовнішні військові загрози.

Небезпека зниження рівня довіри до влади та втрата лояльності до держави. Соціологічні дослідження рівня довіри до влади в Україні.

Основні заходи із забезпечення управління національною безпекою в гуманітарній сфері. Зміцнення національної безпеки на основі використання наукових та науково-технічних досягнень. Вирішення питань кібербезпеки на державному рівні.

Стратегія національної безпеки держави та шляхи її реалізації: мінімізація загроз державному суверенітету та створення умов для відновлення територіальної цілісності України у межах міжнародновизнаного державного кордону; спрямування діяльності держави на утвердження прав і свобод громадян, набуття нової якості економічного і гуманітарного розвитку, забезпечення інтеграції України до Європейського Союзу та формування умов для вступу в НАТО, гарантування мирного майбутнього України як демократичної, правової, соціальної держави.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1-4.

Додатковий: 2, 3,8,13, 14, 17, 18,19.

Інтернет-ресурси: 1-10.

Тема 9. Гуманітарна політика в екологічній сфері.

Поняття екології: сутність та зміст.

Входження екології у сферу політики. Об'єктивність та суперечність економічних й екологічних інтересів суспільства. Зумовленість політизації екології й екологізації політики. Проблеми забезпечення екологічно-збалансованого розвитку країни і цивілізованості.

Завдання збереження біосфери планети. Негативні явища, створені безконтрольною діяльністю людини в екосфері Землі. Ознаки глобальної екологічної кризи 60-х і 70-х років ХХ століття та реакція наукової та політичної спільноти. Кіотський протокол — міжнародна угода про обмеження викидів в атмосферу парникових газів.

Регіональна, державна та локальна екологічна політика. Завдання гуманітарної політики держави в екологічній сфері. Діяльність Міністерства екології та природних ресурсів України.

Аналіз гуманітарної політики в екологічній сфері. Екологічна безпека та заходи щодо забезпечення екологічного благополуччя країни.

Індикатори моніторингу екологічної безпеки. Індекс забруднення води. Індекс забруднення повітря. Система збору та переробки відходів. Індекс реалізації екологічної політики та соціологічна складова його розрахунку.

Охорона окремих об'єктів природи, організація раціонального використання ресурсів природи, захист оточуючого людину середовища. Збереження глобального інтегрального ресурсу планети.

Проблема відходів та їх утилізації. Завдання збереження, відтворення і невиснажливого використання біо- та ландшафтного різноманіття. Охорона та використання природно-заповідного фонду, охорона атмосферного повітря, збереження озонового шару, регулювання негативного антропогенного впливу на зміну клімату.

Формування культури екологічного співіснування. Екологічне виховання.

Стратегічне планування в системі впровадження екологічної політики держави. Шляхи подолання загроз екологічної безпеки. Зниження рівня техногенного навантаження на територію України.

Зменшення обсягів відходів виробництва та споживання і підвищення рівня їх вторинного використання, переробки та утилізації. Створення єдиної державної системи моніторингу охорони довкілля та сил цивільного захисту довкілля.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1-4.

Додатковий: 2, 8,13, 16, 17, 18,19, 26.

Інтернет-ресурси: 1-10.

Тема 10. Політика розвитку культури в державі.

Культура – ключовий елемент гармонійного і динамічного розвитку держави. Культурна політика держави як складова загальнодержавної політичної системи.

Органи державного управління у сфері культури. Способи і засоби реалізації державної політики у сфері культури на загальнодержавному рівні та рівні місцевого самоврядування. Моделі культурної політики. Міжнародне та українське законодавство в культурній сфері.

Забезпечення спадкоємності культурного процесу. Виважена культурна політика як одна із неодмінних умов забезпечення громадянського і міжетнічного миру, єдності суспільства.

Основні пріоритети державної політики у сфері культури. Захист і збереження культурної спадщини. Створення умов для творчого розвитку особистості. Підтримка вітчизняного виробника у сфері культури. Пропагування української національної культури.

Культурно-інформаційне середовище. Структура і зміст національного медіа-середовища. Вплив світової медіа-культури на суспільство та можливі способи його регулювання.

Культурно-мистецьке життя. Забезпечення культурно-духовних потреб суспільства. Сучасні культурно-мистецькі проекти. Концепція проекту Закону України «Про Культурний фонд України».

Державне фінансування та матеріально-технічне забезпечення культурної сфери. Політика протекціонізму вітчизняної культури. Приватний сектор у сфері культури.

Аналіз розвитку сучасної української культури. Соціологічні дослідження в системі оцінки державної політики у сфері культури. Основні індикатори розвитку культури: система державного

фінансування, рівень збереження культурної спадщини, рівень доступу громадян до культурних осередків та культурних надбань в державі.

Довгострокова стратегія розвитку української культури: визнання центрального місця культури в загальнонаціональному розвитку та винятковості національної ідентичності, що спирається на українську культуру; посилення ролі культури в соціально-економічному розвитку України шляхом взаємодії і посилення відповідальності державних органів та громадянського суспільства, забезпечення доступу до культури через традиційні та нові форми культурної діяльності; забезпечення державної підтримки культурного розмаїття України, забезпечення державної підтримки національного культурного продукту і провідної ролі митців та менеджерів культури у створенні, поширенні та збереженні національного культурного продукту, підтримка інновацій, нових знань, креативних індустрій, що відповідають викликам ХХІ століття.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1-4.

Додатковий: 2, 3,8,13, 14, 15, 18,19.

Інтернет-ресурси: 1-10.

Тема 11. Впровадження гуманітарної політики держави в освітній галузі.

Освіта в глобалізованому світі. Освіта як засіб національного самоутвердження.

Мета та завдання освітньої політики: забезпечення доступності освіти, створення засобами державної політики умов для всебічного розвитку всіх галузей освіти як основи для соціально-економічного, духовного, культурного та інтелектуального розвитку суспільства.

Загальноєвропейські тенденції в освітній сфері. Реалізація духовного та інтелектуального потенціалу через освіту.

Проблеми освіти в Україні в контексті загальноєвропейських тенденцій та в умовах глобалізації. Впровадження зарубіжного досвіду розвитку освіти, збагачення освітнього простору України. Забезпечення балансу між запозиченням та реалізацією в Україні новітніх світових освітніх здобутків та збереженням позитивних освітніх надбань України

Закон України від 01.07.2015 № 1556-VII «Про вищу освіту» та зміни в структурі і навчальному процесі вишів. Закон «Про освіту»

від 05.09.2017 р. № 2145-VIII та шляхи його впровадження. Ринок праці і проблема забезпечення працевлаштування випускників. Реформування дошкільної, загальної середньої та позашкільної освіти. Роль органів місцевого самоврядування у здійсненні освітньої політики держави на регіональному рівні.

Формальна, неформальна, інформальна освіта. Навчання протягом життя. Міжнародна стандартна класифікація освіти. Національна рамка класифікацій.

Місце приватного сектору в системі освіти України. Механізми контролю якості освіти.

Соціологічні дослідження в освіті. Перелік національних освітніх індикаторів ефективності та якості освіти та методологія їх обрахунку затверджені Наказом Міністерства освіти і науки України. Основні індикатори за напрямками: ефективність навчальних закладів, фінансові ресурси, що інвестуються в освіту, доступ до освіти, участь у навчально-виховному процесі, перехід за освітніми рівнями, навчально-виховний процес і організація процесу навчання.

Система моніторингу якості освіти та її показники. Моніторинг якості освітніх результатів, умов досягнення освітніх результатів і ціни досягнення якісно нових освітніх результатів.

Стратегічне планування розвитку освіти в Україні. Стратегічний напрям гуманітарного розвитку дошкільної і шкільної освіти, орієнтований на сприяння самореалізації особистості протягом життя. Орієнтація вищої освіти на підготовки конкурентоспроможного випускника, який за своїми професійно-особистісними якостями відповідає обраній спеціальності.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1-4.

Додатковий: 2, 3, 6, 8,13, 14, 18,19, 24,25, 29.

Інтернет-ресурси: 1-10.

Тема 12. Державні політика в науково-технологічній сфері.

Засади формування політики держави в науково-технологічній сфері. Компетенція органів місцевого самоврядування у здійсненні державної політики в науково-технологічній сфері.

Науково-технічний потенціал країни: матеріально-технічна база

науки, наукові кадри, результати науково-технічної діяльності, організаційно-управлінська структура наукової сфери.

Пріоритетами державної політики у сфері науки. Формування інтелектуального потенціалу суспільства, формування нової системи національної та науково-технологічної політики і органічне входження її у світовий науковий простір, підвищення стану науки в суспільстві, посилення взаємної затребуваності науки й економіки

Наука в глобалізованому світі. Розвиток інновацій в умовах глобалізації. Науково-дослідні установи. Комерціалізація наукових знань. Принципи заохочення участі вчених в наукових розробках. Шляхи впровадження інновацій в промислово-економічну сферу держави. Соціологія як наукова складова державно-політичного розвитку.

Еволюція державної політики в Україні у науково-технологічній сфері. Основні етапи становлення національної наукової системи. Шляхи подолання «радянської спадщини» в управлінні науково-технологічною сферою.

Поняття інтелектуальних інвестицій та інтелектуальної власності. Види інтелектуальної власності. Авторське та патентне право. Підтримка державою нових інноваційних структур.

Аналіз державної політики в науково-технологічній сфері. Моніторинг розвитку наукової сфери та її індикатори: кількість наукових організацій та їх працівників, показники фінансування наукових та науково-технічних робіт, ефективність впровадження наукових розробок.

Фактори ефективності державної політики у сфері науки та технологій.

Державне стратегічне планування в науково-технологічній сфері. Формування шляхів інноваційної діяльності. Напрями реформування національної системи науки. Інвестиції в інтелектуальну сферу. Шляхи удосконалення захисту інтелектуальної власності.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1-4.

Додатковий: 2, 3, 6, 8,13, 14, 18,19, 24,25, 29.

Інтернет-ресурси: 1-10.

Тема 13. Державна молодіжна політика.

Місце і роль молоді, молодого покоління в суспільстві. Поняття «молодь» та визначення вікових рамок молоді.

Завдання та напрями державної молодіжної політики. Формування молодіжної політики та її нормативно-правова база.

Основні суб'єкти молодіжної політики. Ставлення до молоді в сфері державної молодіжної політики. Молодь як базовий стратегічний ресурс держави і суспільства.

Принципи державної молодіжної політики. Пріоритети молодіжної політики України. Механізм формування та реалізації молодіжної політики. Створення гарантованих соціально-економічних, політичних та інших необхідних стартових умов для соціалізації молоді; реалізація проблем, запитів, інтересів молоді.

Аналіз сучасної молодіжної політики держави. Основні критерії оцінки сучасної молодіжної політики: визначення способів вимірювання якісних та кількісних результатів роботи, показників короткострокових та довгострокових ефектів. Треступенева система оцінювання за показниками: загальні показники (індекс розвитку молоді ЮНЕСКО); індекс процесу; індекс впливу. Індикатори молодіжної політики: демографічні показники; освіта; зайнятість і працевлаштування; здоров'я, профілактика ВІЛ-інфекції/СНІДу та інших соціально небезпечних хвороб; матеріальне становище; мобільність молоді; правопорушення серед молоді; доступність до інформаційно-комунікаційних технологій; громадянська активність та залучення молоді; реалізація молодіжної політики.

Соціологічні дослідження щодо визначення пріоритетних вполюбань сучасної української молоді.

Реалізація молодіжної політики. Програми, спрямовані на вирішення проблем здоров'я молодих людей. Комплексні програми розвитку молодіжної політики та національно-патріотичного виховання молоді.

Проблеми працевлаштування молоді та шляхи їх вирішення. Патріотичне виховання та виховання активної громадянської позиції молодого покоління. Підтримка економічного розвитку молодих сімей. Сприяння молодіжному житловому будівництву. Діяльності молодіжних центрів і молодіжних працівників.

Формальні та неформальні молодіжні організації. Надання підтримки окремим групам молоді. Підтримка молоді у складних життєвих ситуаціях. Державна підтримка обдарованої молоді.

Сприяння діяльності молодіжних громадських об'єднань і організацій.

Стратегія розвитку державної молодіжної політики. Державне планування щодо розвитку і захисту інтелектуального потенціалу молоді, поліпшення умов і створення гарантій для здобуття молоддю освіти, спеціальної професійної підготовки та перепідготовки, забезпечення зайнятості молоді, її правового захисту з урахуванням економічних інтересів, професійних і соціальних можливостей суспільства, формування у молоді почуття національної гордості, патріотизму, готовності захищати суверенітет України, охорона здоров'я молоді, формування у неї глибокої потреби в духовному і фізичному розвитку, вжиття інших заходів, які б забезпечували здоровий генофонд народу України.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1-4.

Додатковий: 3, 6, 8,13, 14, 18,19, 24,25, 26.

Інтернет-ресурси: 1-10.

Тема 14. Проблеми реалізації політики у сфері охорони здоров'я населення.

Пріоритет охорони здоров'я населення в державній політиці. Здоров'я нації як фундамент сталого економічного зростання. Політика у сфері охорони здоров'я як основний регулятор здоров'я нації.

Міжнародні засади формування державної політики в галузі охорони здоров'я. Всесвітня декларація з охорони здоров'я. Формування державної політики охорони здоров'я в Україні. Законодавча база сфері забезпечення охорони здоров'я населення України.

Соціологічні дослідження рівня здоров'я населення України.

Органи державного управління в системі охорони здоров'я. Основні засади і чинники реалізації державної політики у сфері охорони здоров'я на загальнодержавному та локальному рівні. Реформа системи охорони здоров'я в Україні: зміст, перспективи та наслідки.

Роль і місце органів місцевого самоврядування в реалізації державної політики охорони здоров'я. Довгострокові пріоритети МОЗ України.

Нагляд і контроль за створенням сприятливих для здоров'я умов праці, навчання, побуту і відпочинку. Можливості впливу системи охорони здоров'я на громадське здоров'я. Ключові проблемами охорони здоров'я населення. Державне регулювання фармацевтичної діяльності в Україні.

Державна політика інформатизації охорони здоров'я в Україні. Стан і тенденції розвитку приватної медицини в системі охорони здоров'я України. Страхова медицина.

Аналіз реалізації політики у сфері охорони здоров'я. Розробка та функціонування системи моніторингу й оцінки в системі громадського здоров'я.

Моніторинг стану здоров'я населення. Система збору та оцінки статистичних даних щодо смертності та тривалості життя в Україні. Моніторинг забезпеченості лікарськими засобами. Оцінка епідеміологічного рівня захворюваності. Моніторинг доступності закладів охорони здоров'я.

Стратегія розвитку охорони здоров'я. Державні програми щодо розвитку медичного обслуговування в країні. Зміна стратегічного пріоритету держави в галузі охорони здоров'я – впровадження здорового способу життя та запобігання захворюванням.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1-4.

Додатковий: 2, 3,8, 14, 18,19.

Інтернет-ресурси: 1-10.

Тема 15. Держава і релігійне життя суспільства.

Роль, місце і зв'язки релігії з різним підсистемами суспільства. Фактори релігійно-церковного простору держави. Забезпечення прав та свобод світогляду і віросповідання, релігійної діяльності, рівності релігійних організацій, поєднання інтересів держави, суспільства і церкви у процесі формування моралі та духовного розвитку, створення умов для релігійного середовища.

Політизація релігійного життя. Державно-церковні відносини. Закон України «Про свободу совісті та релігійні організації». Право на релігійне самовизначення.

«Релігійне пробудження» в Україні 1990-х років. Стан релігійних та конфесійних груп в українському суспільстві.

Криза православ'я. Розкол Української Православної Церкви. Українська Греко-Католицька Церква. Римо-католицька Церква. Українська Автокефальна Православна Церква. Протестантизм в Україні. Іслам. Юдаїзм. Свідки Єгови. Язичництво. Буддизм. Вплив релігійного чинника на суспільно-політичне становище держави. Шляхи пом'якшення релігійних протиріч в державі.

Процеси у релігійному середовищі України на сучасному етапі. Боротьба української православної церкви за автокефалію. Дискусія щодо створення єдиної Помісної Української Православної Церкви. Рішення Синоду Вселенського патріархату надати Томос про автокефалію православної церкви в Україні. Об'єднавчий собор представники православних церков України 15 грудня 2018 р. та рішення про створення єдиної Помісної церкви - Православної церкви України.

Регіональна характеристика релігійних уподобань населення України.

Аналіз розвитку релігійного життя держави. Моніторинг діяльності релігійних конфесій та осередків. Соціологічні дані щодо релігійних уподобань населення. Динаміка ставлення громадян України до створення помісної автокефальної православної церкви.

Завдання держави щодо забезпечення прав та свобод світогляду і віросповідання, релігійної діяльності, рівності релігійних організацій та шляхи реалізації цих прав.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1-4.

Додатковий: 2, 3, 4,8, 9, 14, 18,19.

Інтернет-ресурси: 1-10.

Тема 16. Етнополітичні проблеми гуманітарної політики. Пошук ефективної парадигми мовної політики для сучасної України.

Теоретико-методологічні засади формування сучасної етнополітики держави. Державна концепція етнонаціональної політики в Україні. Розвиток національно-державної ідентичності.

Проблеми створення сучасної законодавчої бази в етнополітичній сфері. Етнічний склад населення України. Аналіз етнополітичних процесів в сучасній Україні. Соціологічні дослідження етнополітичних проблем.

Аналіз державної політики щодо урегулювання етнополітичних проблем. Збір та аналіз соціологічних даних в сфері етнополітики. Моніторинг ситуації з внутрішньо переміщеними особами.

Регіональні особливості проведення етнічної політики. Представництво етносів в органах загальнодержавної та місцевої влади. Сучасні міграційні процеси в Україні. Етнополітичні проблеми в світі. Права етнічних спільнот.

Основні проблеми функціонування механізмів державного регулювання етнополітичних процесів в Україні: мотиваційний, правовий, економічний, політичний, організаційний механізми.

Роль мови у процесі державотворення. Мовна політика як чинник самоідентифікації держави. Формування ідеології державотворення на основі мовної політики. Вплив мовних проблем на усі сфери суспільного життя. Комплексний характер мовної політики. Нормативно-регулююча функція держави в мовній політиці.

Комунікація й культурна гегемонія, українська ментальність та специфіка комунікації українців, індикатори українського символічного світу - показник вживаності української мови, її престижність, популярність.

Європейська хартія регіональних мов. Мовний склад населення України. Статистичні дані щодо мовного складу населення. Регіональні особливості здійснення мовної політики. Видавнича справа в Україні. Мовні проблеми в засобах масової інформації.

Стратегічне планування в етнополітичній сфері. Визначення нормативно-правової вертикалі системи стратегічних документів у сфері мовної та національної політики. Вироблення ефективних механізмів консолідації української нації.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1-4.

Додатковий: 2, 3,8, 11, 13, 14, 18,19, 20, 23, 28.

Інтернет-ресурси: 1-10.

Тема 17. Державна політика в туристичній та курортній галузях.

Державна політика у сфері туризму та курортної справи. Проблем функціонування туристичної та курортної галузей України. Напрями державної політики у сфері туризму та курортної справи. Нормативно-правова база, що врегульовує і впорядковує відносини в

галузі туристичної та курортної індустрії. Ліцензування та сертифікація в туристичній та курортній галузях.

Чинники розвитку туризму в світі на сучасному етапі. Гаазька декларація Міжпарламентської конференції з туризму.

Структура туристичної індустрії та суб'єктів туристичного ринку в Україні. «Туристичні ресурси» та «туристичний продукт», «рекреаційні ресурси».

Міжнародний, раціональний та регіональний рівні формування та реалізації туристичної політики держави. Механізми державного управління в сфері туризму в Україні. Адміністративно-правові, фінансово-економічні, соціально-психологічні методи та інструменти реалізації туристичної політики держави. Заходи по вдосконаленню форм туристичного обслуговування громадян.

Аналіз розвитку туризму та курортної галузі України. Дослідження туристичного ринку. Соціологічні дані та методика їх збору щодо розвитку туристичної та курортної галузей.

Планування розвитку туризму, створення туристичної і паратуристичної інфраструктури, підготовка фахівців для потреб туризму, конструювання оптимальної організаційної моделі туризму, розвиток туристичної індустрії, популяризація туризму. Пріоритетний розвиток в'їзного, соціального і самодіяльного туризму на основі сталого розвитку.

Розвиток курортної галузі. Забезпечення доступності санаторно-курортного лікування для всіх громадян. Врахування попиту населення на конкретні види санаторно-курортних послуг. Соціологічні дані щодо розвитку курортного відпочинку. Раціональне використання природних лікувальних ресурсів.

Шляхи поліпшення ситуації в туристичній та курортній сферах України.

Система стратегічного планування розвитку курортної галузі держави. Розвиток новітніх напрямків курортного лікування. Валеологічні інноваційні центри як альтернатива санаторному лікуванню.

Врахування демографічних чинників у розвитку туристичної та курортної галузей. Створення туристичного іміджу регіонів. Перспективні види туризму.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1-4.

Додатковий: 2, 3,8, 14, 18,19.

Інтернет-ресурси: 1-10.

Тема 18. Державна політика у сфері фізичної культури та спорту.

Державна політика у сфері спорту та фізичної культури. Фізична культура як чинник всебічного розвитку особистості та формування здорового способу життя. Взаємозв'язок розвитку фізичної культури та здоров'я нації.

Організаційно-правові засади державного управління у галузі фізичної культури. Закон України про фізичну культуру та спорт. Галузеві програми розвитку фізичної культури та спорту. Органи управління у сфері спорту та фізичної культури. Діяльність Національного олімпійського комітету України та Національного комітету спорту інвалідів України. Державні пріоритети у розвитку фізичної культури та спорту.

Політика держави щодо поглибленні інтеграції України у загальноєвропейську та світову системи фізичного виховання, фізичної культури та спорту. Україна в олімпійських та параолімпійських іграх. Забезпечення умов для підтримки розвитку напрямів фізичної культури і спорту. Сприяння розбудові інфраструктури фізкультурно-оздоровчої та спортивно-масової роботи. Заохочення благодійної діяльності у сфері фізичної культури і спорту. Формування системи дитячо-юнацького та резервного спорту. Фізкультурно-оздоровча діяльність у навчально-виховній сфері.

Моніторинг розвитку фізичної культури та спорту в Україні. Оцінка рівня забезпеченості можливості занять спортом. Рівень розвитку спортивної інфраструктури країни.

Пропаганда фізичної культури і спорту. Ефективність державного управління фізичною культурою та спортом в Україні. Проблеми загальнодержавного рівня у сфері спорту та фізичної культури. Державне регулювання сфери фізкультурно-спортивних послуг.

Стратегічне планування щодо розвитку фізкультури та спорту в Україні: залучення широких верств населення до масового спорту, популяризації здорового способу життя та фізичної реабілітації; максимальна реалізації здібностей обдарованої молоді у дитячо-юнацькому, резервному спорті, спорті вищих досягнень та виховання її в дусі олімпізму.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1-4.

Додатковий: 2, 3,8, 14, 18,19.

Інтернет-ресурси: 1-10.

Тема 19. Реалізація прав і свобод людини та громадянина в українському суспільстві.

Права людини у сучасному світі. Умови дотримання основних прав і свобод людини. Принцип верховенства права. Міжнародні документи, що гарантують дотримання прав та свобод громадянина. Загальна Декларація прав людини, Статут Організації Об'єднаних Націй, Європейська Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод та ін.

Права людини і громадянина в системі глобалізаційних цілей сталого розвитку.

Механізми захисту соціальних прав у державі. Основні доктрини реалізації прав і свобод людини і громадянина в Конституції України. Нормативно-правові та організаційно-правові гарантії конституційних прав та свобод людини і громадянина. Взаємозв'язок загальносоціальних та юридичних гарантій.

Рівні вирішення питань, пов'язаних з порушенням прав і свобод людини і громадянина в Україні. Компетенції державних органів влади щодо гарантування прав і свобод людини і громадянина в Україні. Діяльність Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини.

Дотримання прав і свобод людини на різних етапах розвитку незалежної України. Заходи по реформуванню юридичної системи в Україні. Сучасні виклики щодо можливості дотримання прав та свобод в Україні. Україна як правова держава.

Аналіз рівня реалізації прав і свобод людини та громадянина в українському суспільстві. Моніторинг аспектів порушення прав людини в Україні.

Імплементация рішень Європейського суду з прав людини. Стан захисту прав людини на тимчасово непідконтрольних українській владі територіях. Права людини в Криму.

Політико-правові особливості встановлення прав борців за свободу і незалежність Української держави. Політичні права

біженців. Гарантування державою дотримання прав та свобод вимушених переселенців.

Стратегічні завдання держави щодо реалізації прав і свобод людини та громадянина в українському суспільстві. Продовження судових та антикорупційних реформи і ефективної боротьби з епідемією корупції в країні.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1-4.

Додатковий: 2, 3,8, 12,13, 14, 18,19.

Інтернет-ресурси: 1-10.

Тема 20. Політична культура громадян як основа дієвої гуманітарної політики.

Політична культура як складова духовної культури людства, пов'язана з включенням людини у світ політичних відносин.

Зміст і структура поняття «політична культура». Типи, функції та класифікація політичної культури. Фрагментарна та інтегративна політична культура.

Політична культура як соціальне явище. Історія формування політичної культури держави. Політична свідомість : зміст, структура, типологія. Політична поведінка. Ціннісна та духовно-практична сторона політичного життя. Вплив політичної культури на характер політичного режиму.

Політичні інститути як гаранті формування виваженої політичної культури. Чинники політичної культури держави.

Вплив характеру і стану політичної культури на гуманітарну політику держави. Базова система цінностей держави. Політичні цінності. Зміна системи соціально-значущих цінностей. Консенсус та гармонія суспільства. Ціннісно-поведінкова спадкоємність та національні особливості політичної культури різних країн. Особливості, характер та стереотипи політичної культури українського народу. Соціологічні дослідження щодо ідеологічної орієнтації громадян України.

Політична культура сучасного українського суспільства. Соціологічні дослідження щодо рівня політичної культури українців. Рівень довіри до суспільних інститутів та електоральні орієнтації громадян України. Нерозвиненість соціальної політичної культури

громадян України, зокрема низькі установки на індивідуальну відповідальність, поширеність патерналізму. Значення політичної культури як чинника демократичних перетворень.

Тенденції розвитку політичної культури української нації. Проблеми політичної культури України. Формування демократичної політичної культури в Україні шляхом залучення громадян до процесу прийняття рішень.

Завдання держави щодо підвищення соціальної довіри населення, рівня релігійних цінностей та вірувань, цінностей соціальної активності та відповідальності.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1-4.

Додатковий: 2, 3,8, 12,13, 14, 18,19.

Інтернет-ресурси: 1-10.

III. Список рекомендованих джерел

Основний

1. Дерєга В. В. Соціальна і гуманітарна політика. Навч. посібник / В. В. Дерєга. – Миколаїв : Видавництво ЧДУ ім. Петра Могили, 2012. – 178 с.
2. Лукашевич М. П. Гуманітарна політика: сутність, напрями та шляхи реалізації. Курс лекцій / М. П. Лукашевич. – Київ : ІПК ДСЗУ, 2015. – 26 с.
3. Соціальна і гуманітарна політика : підручник / [авт. кол. : В. П. Трощинський, В. А. Скуратівський, М. В. Кравченко та ін.] ; за заг. ред. Ю. В. Ковбасюка, В. П. Трощинського. – Київ : НАДУ, 2016. – 792 с.
4. Суспільний розвиток та соціально-гуманітарна політика держави [Текст] : навч. посіб. / Руденко О. М. [та ін.] ; Кабінет Міністрів України, Нац. ун-т біоресурсів і природокористування України. - К. : Інтерсервіс, 2013. - 167 с.

Додатковий

1. Адаптація України до переходу світ-системи від одно- до багатополосності: аналітична записка (за ред. М. Михальченко). – Київ : ІПЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН Україна, 2012 – 120с.
2. Андрущенко В. Гуманітарна політика України в період утвердження незалежності / В. Андрущенко // *Філософія політики : хрестоматія : у 4-х т. / автор.-упоряд. В. П. Андрущенко (кер.) та ін. – Київ : Знання України, 2003. – Т. IV. – С. 317-336. ***
3. Бєх В. П. Гуманітарна політика держави – засіб досягнення злагоди в громадянському суспільстві [Електронний ресурс] / В. П. Бєх // Український центр політичного менеджменту. – Режим доступу : <http://www.politik.org.ua/vid/>.
4. Бортнікова О. Г. Взаємодія релігії і політики: теорія і методологія [Текст] : монографія / О. Г. Бортнікова ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. - Київ : Паливода А. В. [вид.], 2017. - 337 с.
5. Бульба В. Г. Громадські гуманітарні ради як інструмент вдосконалення державної гуманітарної політики [Електронний ресурс] / В. Г. Бульба, А. В. Мєляков // Державне управління:

- удосконалення та розвиток. – 2011. – № 3. – Режим доступу : <http://www.dy.nayka.com.ua/index.php?operation=1&iid=262>.
6. Вища освіта України як фактор цивілізаційного визначення молоді. Монографія (авт. кол. : М. Михальченко (керівник), Т. Андрущенко, О. Бульвінська, М. Лукашевич та ін.). – Київ : Політична думка, 2010. – 312 с.
 7. Головка О. М. Інформаційно-правова політика України у сфері безпеки людини у медіапросторі [Текст] : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Головка Ольга Михайлівна ; НДІ інформатики і права Нац. акад. прав. наук України. - Київ, 2018. - 19 с.
 8. Горбатюк С. Концептуалізація моделі гуманітарної політики в Україні на сучасному етапі реформ [Електронний ресурс] / С. Горбатюк // Ефективність державного управління. - 2018. - Вип. 2. - С. 80-90. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efdu_2018_2_11
 9. Дніпров О. Поняття та сутність державного управління в гуманітарній сфері в Україні [Електронний ресурс] / О. Дніпров // Наук. записки Ін-ту законодавства Верховної Ради України. – 2011. – Вип. 4 (7). – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Nzizvru/2011_4/p7_40.html.
 10. Добродум О. В. Религия и политика в виртуальном пространстве (на примере США и России) : монография / О. В. Добродум. – Одесса : Удача, 2011 – 352 с.
 11. Етнополітична безпека України: політико-правові механізми протидії етнополітичній дезінтеграції держави [Текст] : наук. зап. / [Горбатенко В. П. та ін.]; НАН України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. - Київ : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2015. - 79 с.
 12. Загальна декларація прав людини // Право людини: Міжнародні Договори України: декларації, документи / упоряд. Ю. К. Качуренко. – Київ, 1992. – С. 18-24.
 13. Зелінський М., Драпогуз В. Гуманітарна картина світу в духовному бутті людини. // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. – Випуск №2 (112). – К. : КНТУ, 2017. – С. 30-40.
 14. Зубченко С. О. Гуманітарна політика як мультиплікатор соціального капіталу української держави. Аналітична записка / С. О. Зубченко. – Київ, 2012.

15. Калакура Я. С. Українська культура: цивілізаційний вимір / Я. С. Калакура, О. О. Рафальський, М. Ф. Юрій. – Київ : ІПЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2015. – 496 с.
16. Климов В. Концепція гуманітарного розвитку України до 2020 року: релігієзнавчі пропозиції до плану перспективу / В. Климов // Українське релігієзнавство. – Київ, 2013. – № 65. – С. 120–123.
17. Ковпак Л. Природоохоронна політика в Україні (1991-2015 роки) [Текст] / Людмила Ковпак ; НАН України, Ін-т історії України. - Київ : Інститут історії України НАН України, 2016. - 198 с.
18. *Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року.* – Київ, 1996.
19. Концепція гуманітарного розвитку України на період до 2020 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.lutskrada.gov.ua/actual/konserciya-gumanitarnogo-rozvitku-ukrayini-na-period-do-2020-roku>.
20. *Латигіна Н. А. Демократія: реалії versus утопії : монографія / Н. А. Латигіна.* – Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2008. – 400 с.
21. Матеріали круглого столу «Стратегія гуманітарного розвитку України – відповідь на виклики сучасності» 21 червня 2012 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua/articles/855/>
22. Меляков А. В. Концептуальні підвалини гуманітарної політики України: до історії формування [Електронний ресурс] / А. В. Меляков. – Режим доступу : <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/apdu/2013-2/doc/7/04.pdf>.
23. Михальченко Н. Украинская региональная цивилизация: прошлое, настоящее, будущее. Монография / Н. Михальченко. – К. : ИП и ЭНИ имени И. Ф. Кураса НАН Украины, 2013 – 340 с.
24. Нежива О.М.. Феномен освітньої політики: національний та міжнародний виміри [Текст] : монографія / О. М. Нежива ; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. - Київ : Зовнішня торгівля, 2017. - 279 с.
25. Ніколаєнко С. М. Стратегія розвитку освіти України: початок ХХІ століття / С. М. Ніколаєнко. – Київ : Знання, 2006. – 237 с.
26. Розпутенко І. В. Пріоритетні напрями розвитку гуманітарної сфери в Україні в контексті політичного процесу [Електронний ресурс] / І. В. Розпутенко, С. О. Москаленко. – Режим доступу : <http://academy.gov.ua/ej/ej16/txts/12RIVKPP.pdf>
27. *Стрижак О. Концепції людського капіталу та людського розвитку.*

Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. – Випуск №6 (110). – К. : КНТУ, 2016. – С. 32-42.

28. Суперечності ідентичностей в Україні та шляхи їх регулювання в контекстах політики громадянської консолідації української нації / Аналітична доповідь. – Київ : ШПЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2015. – 160 с.
29. Хоружий Г. Ф. *Європейська політика вищої освіти. Монографія. – Полтава : Дивосвіт, 2016. – 384 с.*
30. Шандор Ф. Ф. Національна свідомість населення України: природа, структура та функції / Ф. Ф. Шандор. – Ужгород : Видавництво ФОП Бреза АЕ, 2012 – 384 с.

Інтернет-ресурси:

1. <http://www.president.gov.ua> – сайт Президента України.
2. <http://rada.gov.ua/> – сайт Верховної Ради України.
3. <http://www.kmu.gov.ua> – Урядовий портал (Кабінет Міністрів України).
4. <http://www.ombudsman.gov.ua> – сайт Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини.
5. <http://mir.gov.ua/> – сайт Міністерства інформаційної політики України.
6. <http://mincult.kmu.gov.ua> – сайт Міністерства культури України.
7. <http://dsmsu.gov.ua/index/ua> – сайт Міністерства молоді та спорту України.
8. <http://www.mon.gov.ua> – сайт Міністерства освіти і науки України.
9. <http://www.moz.gov.ua> – сайт Міністерства охорони здоров'я України.
10. <http://www.khpg.org> – Права людини в Україні: інформаційний портал Харківської правозахисної групи.

**курсив – визначено джерела та літературу, яка наявна в бібліотеці КНТЕУ.*